

GRAN BOLERO

EN-KNAP & Zagrebški plesni ansambel
EN-KNAP & Zagreb Dance Company

SREDIŠČE VAŠIH DOŽIVETIJ
AT THE HEART OF YOUR EXPERIENCE

Ljubljana, 20. 6. – 3. 9. 2023

Ustanoviteljica Festivala Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.
The founder of the Ljubljana Festival is the City of Ljubljana.

Častni pokrovitelj Ljubljana Festivala 2023 je župan Mestne občine Ljubljana Zoran Jankovič. / *The Honorary Patron of the 2023 Ljubljana Festival is the Mayor of the City of Ljubljana, Mr Zoran Jankovič.*

Ponedeljek, 7. avgust 2023, ob 20.30
Monday, 7 August 2023, at 8.30 pm
Poletno gledališče Križank / *Križanke Summer Theatre*

GRAN BOLERO

EN-KNAP & Zagrebški plesni ansambel
EN-KNAP & Zagreb Dance Company

Avtor idejne zasnove in koreograf / *Concept author and choreographer*: **Jesús Rubio Gamo**

Asistentka koreografa / *Assistant choreographer*: **Alicia Cabrero**

Asistentka koreografa v Sloveniji in na Hrvaškem / *Assistant choreographer in Slovenia and Croatia*: **Clara Pampyn**

Kostumografinja / *Costume designer*: **Katarina Markov** (Atelje d.o.o.)

Glasba / *Music*: **José Pablo Polo**, po skladbi / *based on* **M. Ravel**: Boléro

Oblikovalca luči / *Lighting designers*: **Leon Curk, David Picaza**

Oblikovalec zvoka / *Sound designer*: **Gal Škrjanec Skaberne**

Izvajalci / *Performers*:

EN-KNAP (Nuria Capella Florensa, Mattia Cason, Tina Habun, Davide Lafabiana, Tamás Tuza, Carolina Alessandra Valentini)

Zagrebški plesni ansambel / Zagreb Dance Company

(Luna Lilek, Nika Lilek, Silvija Musič, Endi Schrötter, Linda Tarnovski, Karlo Topolovec)

Čeprav **Maurica Ravela** (1875–1937) označujejo kot impresionista, bi bila zanj veliko bolj primerna oznaka »asimilat«. Njegova glasba je skupek raznih vplivov, povezanih v njegov prepoznavni slog, v katerem se spletajo mojstrsko obrtništvo, oblikovna tradicija, diatonične melodije in kompleksne harmonije s tonalno govorico. Njegov oče je bil Švicar, mati Baskinja, Maurice je vedno čutil globoko vez z baskovsko državo v Španiji, kar je dodatno vplivalo na njegovo posebno, »outsidersko« govorico. Odprt je bil na vse strani, črpal je vplive od Rusije do Azije in sodobne francoske literature. Za vsako delo, ki ga je napisal, je želel, da bi bilo unikum. Zgleden primer tega je **Boléro** (1928), v katerem je uporabil španski idiom. Skladba je zgrajena na enem samem motivu z ritmično podlago, ki se ponavlja od začetka do konca, brez variacij, spremembe se dogajajo v orkestraciji in zvočnem stopnjevanju.

V *Boléro* so vsa glasbila nekonvencionalno zbrana in ubrana v en sam crescendo v C-duru, z nekaj podvojitvami in konceptualnimi preskoki. Skladba, ki traja slabih 20 minut, temelji na dvotaktnem ritmu s 169 ponovitvami. Črpa iz istoimenske (španske) tradicionalne plesne in glasbene oblike iz druge polovice 18. stoletja, ki izhaja iz počasne seguidille. Skladatelj je v skladbi z glasbo želel prikazati praznino, ravnino z industrijskim ozadjem, mehansko sodobnost, našo prihodnost in prav tako je notranji princip skladbe mehanski. *Boléro* je redukcija s ponavljanjem, ki proizvaja minimalne razlike, v nizanju in stopnjevanju pa gradi svoj neskončni perpetuum mobile, ki se ne izčrpa. Ravel je dejal: »Spisal sem eno samo mojstrovino – *Boléro*. Žal v njej ni glasbe.« V njem je namreč veliko prostora za gib. Delo je naročila pariška plesalka Ida Rubinstein in v Parizu še istega leta plesala nanj. Premiera je bila senzacija. Glasba se je nato od baleta ločila, dobila pot v koncertne dvorane, se znašla v filmu, na odru in v mnogih novih koreografijah in se prav tako kot skladba sama nikoli ne izčrpa.

Konceptualni preskok. Koreograf **Jesús Rubio Gamo** se je zataknil, eksistencialno in ustvarjalno. »Bilo je leta 2009, ravno sem se vrnil v domače mesto, Madrid, po nekaj letih v Londonu. Bil sem žalosten. Počutil sem se, kot da bom izgubil nekaj, kar mi je bilo življenjsko pomembno: ljubezen do plesa. Ravelov *Boléro* se je pojavil okrog tistega trenutka, sredi vaje. Bil je kot nagon, kot vlak, ki goni naprej, poln energije. Dal mi je nekakšno obljubo: če vstopiš, te popeljem nekam na novo. Vstopil sem.« Odréšila ga je skladba, ki temelji na cikličnem ponavljanju. To je tista minimalna razlika, ki vztraja, žene naprej. Ne preseneča, da se je ponavljanje kot zankanje oziroma stopnjevanje prelilo z glasbo v koreografijo, gib, ne nazadnje glas. Upodobilo in utelesilo se je najprej v plesnem duetu *Bolero* (2015) in pozneje v duetu plesnih skupin, ansamblov *Gran Bolero* (2018). **Gran Bolero** je orkestriranje skupin, odnosov med njimi in v skupini sami, s pomočjo ponavljanja, da bi v napetosti »še!«, gonca, vztrajanja vzniknila skupnost, njena vez, tkivo, meja in njen presežek. Ponavljanje ne ubija, ponavljanje odrešuje.

Francoski modernisti: Maurice Ravel, Claude Debussy

Francoski glasbeni modernisti, med katere prištevamo Maurica Ravela in Clauda Debussyja (1862–1918), so si prizadevali za neodvisnost od vplivov nemške glasbe (od Bacha prek Beethovna do Wagnerja). Pri ustvarjanju pa sta morala upoštevati tudi domačo tradicijo, ki so jo predstavljale že starejše, a še dejavne staroste glasbe, Saint-Saëns, Massenet, Fauré, d'Indy ... Francoska glasba 17. in 18. stoletja se je modernistom v prvi vrsti pomagala otresti Wagnerjevih vplivov, to francosko tradicijo sta označevali čustvena zadržanost in prej tendenca k zmanjšanju sentimentalizma kot njegovi poglobitvi. Najmočnejša čustva so izražali s preprostimi, neposrednimi načini, poslušalcev niso želeli obremenjevati z zvočno gimnastiko, disonancami in izrazito dinamiko. Središče je bila prav francoska plesna glasba, od Lullyjevih oper do Couperinovih suit in Chopinovih valčkov. Bistveno jim je bilo dodajati tiste elemente, ki so glasbo naredili še lepšo; posvetili so se prefinjeni melodični dekoraciji in raznolikosti orkestralnih barv. Ozirali so se tudi daleč v gregorijanski koral in k francoskim renesančnim skladateljem. Vse to je francoskim skladateljem 20. stoletja pomagalo, da so izoblikovali osebni slog, ki se je ločil od preostale Evrope, razlikoval pa se je tudi od zvočnosti še živečih prednikov in obenem vseboval tipične francoske značilnosti. To označuje tudi opus Ravela.

Jesús Rubio Gamo je neodvisni plesalec in koreograf, ki prihaja iz Madrida. Pri svojem delu združuje matematične strukture s senzorično močjo. Rad gradi formalne arhitekture telesa, ki emociji omogočijo, da izbruhne, ter raziskuje male variacije in podrobnosti v ponavljanju, preizkuša ritmične možnosti enostavnih dejanj. Po študiju baleta, sodobnega plesa, gledališča in literature je prejel štipendijo MAE-AECI za študij plesa v tujini. Preselil se je v London in tam z odliko končal magistrski študij koreografije na Šoli za sodobni ples. Opravil je tudi magistrski študij uprizoritvenih umetnosti v Nacionalnem muzeju umetnosti Kraljica Sofia v Madridu. Njegova dela so bila predstavljena na mednarodnih festivalih, kot so Chantiers d'Europe (Pariz), Dancenet Sweden, Escena Contemporánea (Madrid), Mednarodni festival Greenwich in Docklands (London), FAEL (Lima), Mednarodni plesni festival v Birminghamu, ARC for Dance (Atene), Mednarodni gledališki festival v Amsterdamu, Hay Festival oziroma Romaeuropa Festival ... Dve leti zapored, leta 2017 in 2018, je bil v okviru mednarodne mreže Aerowaves izbran za enega od 20 najpomembnejših mladih koreografov v Evropi. Španski nacionalni radio mu je leta 2020 podelil nagrado ojo crítico na področju plesa. Njegov izvirni španski projekt *Gran Bolero* je leta 2020 prejel špansko državno nagrado za uprizoritvene umetnosti MAX za najboljšo plesno produkcijo leta.

Iz produkcijskega zavoda En-Knap, ki ga je v devetdesetih letih 20. stoletja ustanovil koreograf Iztok Kovač, se je leta 2007 oblikovala plesna skupina **EN-KNAP Group**, ki je vse od svoje ustanovitve edini stalni ansambel za sodobni ples v Sloveniji. Skupino sestavljajo plesalci iz vseh koncev sveta, izbrani na mednarodni avdiciji. Ponaša se z izjemnim repertoarjem, ki je nastal kot plod sodelovanja med mednarodno priznanimi koreografi in režiserji z izrazito raznoličnimi estetskimi izvori, nazori in porekli. Od svoje ustanovitve je ansambel sodeloval z več kot 30 slovenskimi in mednarodnimi koreografi ter gledališkimi režiserji ter ustvaril 45 predstav in plesni film. Svoj repertoar predstavlja z več kot 50 uprizoritvami letno na domačih odrih ter rednimi mednarodnimi turnejami.

Zagrebački plesni ansambel (ZPA) je leta 1970 ustanovila plesna umetnica Lela Gluhak Buneta. Leta 2014 je vodenje prevzela producentka Petra Glad Mažar, leta 2022 pa se ji je pridružila plesna umetnica Petra Valentić. ZPA je v letih svojega obstoja in pod vodstvom različnih umetniških vodij vedno vztrajal pri izvirnih delih ter na visoki umetniški in tehnični ravni svojih produkcij. Redno sodelovanje s tujimi koreografi in različnimi umetniki s področja gledališča, vizualnih umetnosti in glasbe je skupino pripravilo na soočanje z izzivi različnih umetniških pristopov in poetik. Tako je ZPA zaznamoval kariero številnih plesalcev in plesnih strokovnjakov, ki danes delujejo na Hrvaškem in v tujini. Za svoj prispevek k razvoju hrvaškega gledališča je prejel nagrade Hrvaškega združenja dramskih umetnikov: za najboljšo koreografijo (2004, 2012, 2018), najboljšo plesalko (2004, 2016) in najboljšega plesalca (2004, 2006, 2012), najboljšo scenografijo (2006) in najboljšo plesno produkcijo (2008, 2012). ZPA svoje predstave redno predstavlja v gledališčih in na festivalih na Hrvaškem in v tujini, in to v skoraj vseh evropskih državah, Rusiji, Južni Koreji, Izraelu, Egiptu, Dominikanski republiki in Mehiki.

Metka Sulič

***Jesús Rubio Gamo** is an outstanding and promising choreographer of the younger generation. After studying ballet, contemporary dance, theatre and literature, he settled in his native Madrid. He has described his work as »combining mathematical structure with sensory power«, while paying particular attention to »small variations and details in repetition«. He will accordingly present his work Gran Bolero, which redefines Ravel's famous composition Boléro, based not on the development of the material, but on its repetition. Gamo's awardwinning performance, which celebrates the time and space we share, was adapted for the dance group **EN-KNAP**, joined by the **Zagreb Dance Company**. Founded in 1993 by Iztok Kovač, En-Knap has succeeded in establishing its own aesthetics in Europe, and attracting an international network of co-producers. Ever since its foundation, the group has been the only permanent contemporary dance ensemble in Slovenia. The Zagreb Dance Company is also an internationally renowned contemporary dance company, which has been the only permanent contemporary dance company in Croatia since 1970. It is renowned for its original works and the expressive power of its performers.*

EN-KNAP

Izdal / Published by: **FESTIVAL LJUBLJANA**, avgust / August 2023
 Zanj / For the Publisher: **DARKO BRLEK**, direktor in umetniški vodja, častni član Evropskega združenja festivalov / General and Artistic Director, Honorary member of the European Festivals Association
 Besedila / Texts: **METKA SULIČ, JAN PREPADNIK**
 Prevod / Translation: **AMIDAS, d. o. o.**
 Oblikovanje / Design: **ART DESIGN, d. o. o.**
ljubjanafestival.si
www.facebook.com/ljubjanafestival
www.instagram.com/festival_ljubljana/
www.youtube.com/user/TheFestivalLjubljana

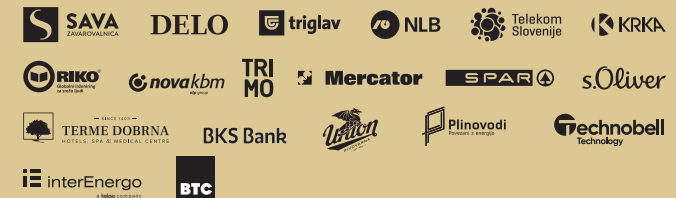
Glavni sponzor / General sponsor:

Sponzorji 71. Ljubljana Festivala / Sponsors of the 71st Ljubljana Festival:

Sponzorji posameznih prireditev / Sponsors of the individual events:

Glavni medijski sponzor / General media sponsor:

Medijski sponzorji / Media sponsors:

Uradna vina / Official wines:

Prijatelji Festivala Ljubljana / Friends of Ljubljana Festival:

Partnerji Ljubljana Festivala / Ljubljana Festival partners:

Uradni prevozniki / Transport partners:

Vstopnice / Tickets: **ljubjanafestival.si**, Eventim, blagajna Križank, bencinski servisi / Križanke Box Office, gas stations

Več informacij / More information: **ljubjanafestival.si**

Festival Ljubljana si pridržuje pravico do sprememb v programu in prizoriščih. The Ljubljana Festival programme and venues are subject to change.